

İklimsel değişiklikler pandemiden daha yoğun olacak

Fransız filozof ve sosyolog Bruno Latour:

Sağlık kriziyle birlikte özgürlüklerimiz paramparça oluyor, zira hem virüse hem devlete bağımlıyız... Fakat ekolojik değişimle birlikte, bugünkünden farklı olarak, özgürlüklerimizin alanını yeniden yapılandırmamıza yol açacak bir bağımlılık mantığını yeniden öğrenmemiz gerekecek.

Thibaut Sardier

Fransız filozof ve sosyolog, **iklim değişikliklerinin pandemi'**de yaşananlardan **daha yoğun** olacağını belirtti ve **toplumun, iklim sorunları etrafında yeniden inşa edilmesi** çağrısında bulundu.

Bruno Latour'a göre, devletlerin sağlık önlemleri adı altında ekonomik veya insani tüm faaliyetleri kısıtlama meşruiyetini kendisinde bulması, salgını "kontrol altına alma" sürecinin en dikkat çekici yanlarından birisi oldu. İklim sorunlarına karşı aynı şekilde davranılmaması ise, siyasal ve sosyal modelimizin gözden geçirilmesini gerektiriyor. Bu durum karşısında **Latour**, "*coğrafi toplumsal sınıfların*" oluşmasını sağlayabilecek bir **şikâyetler defteri** (1) tutmayı öneriyor!

Mevcut pandemi, sağlıksal, ekonomik ve ekolojik açıdan bizi aşıyor. Bugün bu fenomeni tüm boyutlarıyla anlamak mümkün mü?

Herkes için ortak olay şey, hepimizin bu olayın büyüklüğü karşısında şaşkınlıkla bakakalmamız oldu. Analiz aygıtlarımız yetersiz. Sağlık alanındaki krizin nasıl gerçekleştiğini görüyordum. Fakat ortaya çıkan ekonomik krizin boyutunu görünce, kırsal bir yerlere kaçarak hiçbir şey düşünmeden tüm bu sorunlardan uzaklaşmak istedim.

Henüz virüsü sosyal, siyasal ve kolektif olarak sınırlandıramadık. Klinik çalışmalarda bile anlaşılmadığımızı düşünürsek, ortada oldukça değişken bir yapı var. Tüm kriz sürecinin bir yansıması olarak geleneksel yöntemler çok geriye itildi ve cidden pek çok şeyden taviz verildi. Ancak bu durum bu salgına özgü bir şey değil. Eğer 19. yüzyıldaki Pastörcü geçmişe yahut 20. yüzyıldaki antibiyotiklerin tarihine bakarsanız aynı şekildeki anlaşmazlıkları, kavgaları, sorgulamaları ve etik kurullarını bulursunuz... Organize olmakta sıkıntılar olsa da, krize karşı verilen tepkiler olağanüstü.

Size göre bu krizin temel özellikleri nelerdir?

Olağanüstü hızla yayılmasının ve dünyada verilen reaksiyonların yanı sıra ilk özelliği, virüse, ağaçları tamamen aynı olan bir ormanı yiyip bitirecek bir böceğe verilen koşullarla aynı koşulları sunmamızdır. Hepsi birbirine bağlı, kendini savunmaya hazır olmayan milyonlarca insan arasında dolaştı.

Ulaşımda, ticarete yan yana dizildik ve ona dedik ki “durumdan faydalan”! Virüs sadece temas ile geçiyor, ama yine de şaşırtıcı şekilde olağanüstü bir küresel etki yaratıyor. *Covid*’e sahip olarak Çin’den gelen şeyi çok somut bir şekilde hissediyorum. Bu virüsü yerel ve küresel arasında bir ilişkiye bağlayamayacağımız için ilginç buluyorum, aksine tüm ölçeklerde, farklı durumlar ve tepkilerin çeşitliliği olarak ele alacağız bu virüsü.

Makro düzeyde, Avrupa da dahil olmak üzere ülkeler, hangisinin daha başarılı olacağını bilmeden farklı tepkiler gösterdiler. Mikro ölçekte ise meslektaşlar, çalışanlar veya akrabalar arasındaki ilişkilerin aniden, tamamen farklılaştığını görmek beklenmedik bir durumdur, çünkü bazıları bundan oldukça etkilenir. Rollerin yeniden dağıtımı ise, bir zamanlar “**insanlar ve insan olmayanlar arasındaki ilişkilerin yeniden dağıtılması**” olarak adlandırdığım bir klasik. Burada değişen şey, salgının hızı olduğu kadar yayıldığı yerlerde alınan önlemlerdeki inanılmaz çeşitlilik.

Bize uyarı gönderen doğa imgesinin etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

Bu, simgesel ve siyasal olarak zararlı bir yaklaşım. Virüsün doğa ile hiçbir ilgisi yok. Bireysel, toplumsal yahut ulusal olarak bedenlerinde virüse karşı verilen tepkinin çeşitliliğini gördüğümüzde, fark gözetmemeksiniz tüm insanları etkilediğini ve doğa olayı imgesinin hiçbir mantığı olmadığını fark edebiliriz.

Bu iki krizi birbirine bağlayan nedir?

Teknik olarak, yeni virüsler taşıyan hayvanlarla temas etmemizi kolaylaştıran açık bir **ormansızlaşma** var. Bunun ötesinde, her şeyden önce bir **ölçek ilişkisi** var: **Virüsün gelişmesini sağlayan şey aynı zamanda iklim felaketinin de gelişmesi sağlayan şey.**

Bu nedenle pandemi bir çarpışma testidir.

Evet. **Kesinlikle bir çarpışma.** Test konusuna gelince, o konu aslında virüse karşı eksik olan tarafımızın yeni, daha önemli bir kriz karşısında uyum içinde olup olmayacağımızın sorgulanması durumu. Bu testi, bazı özgürlüklerden taviz vererek ve ciddi ekonomik krizler yaratarak, ekolojik kriz karşısında yapılmaması gereken her şeyi yaparak kaçırdık **Şimdi, bizi bekleyen gelecekte, bu gibi radikal önlemleri almayı gerektirecek durumlar mevcut ve bu yüzden buradan bazı dersler çıkarmak zorundayız.**

Ortaya merkezi bir sorun çıkıyor: Devletlerin ekolojik kriz adına faaliyete sınır koyma meşruiyetleri yoktur, oysa sağlık mecburiyetleri karşısında vatandaşlarının hayatlarını kurtarmak için bunu yapma zorunlulukları vardır. Ortaya çıkan ise bir virüse karşı birbirinden farklı yöntemlerle, dünyadaki tüm sistemsel özellikleri kullanarak verilen mücadeledeki çabukluk ve insan sağlığı açısından çok daha önemli olan bir sorunu ele alıştıraki yavaşlık arasındaki ilginç bir zıtlık.

François Gemenne'nin dediği gibi, *pandemi*, iklim kriziyle yüzleşmek isteniyorsa başlanması gereken tüm pedagojik çabayı mahvediyor. Sağlık sorunu ve ekonomik krizden geçen insanlara aynı çabaları başka bir ölçekte, tam zamanlı ve çok daha zor koşullarda yapmak zorunda kalacaklarını nasıl söylersiniz? Kimse bunu dinlemeyecektir! **Ancak, iklim krizini oluşturan şeyler kesinlikle çözülmedi.** Endüstrinin

kapanması nedeniyle CO2 emisyonlarındaki düşüş bile yapılması gerekenlerle karşılaştırıldığında çok önemsiz boyutta.

Yani iklim değişikliğine uyum sağlamak bizi bazı özgürlüklerden taviz vermeye götürecektir.

Sağlık kriziyle birlikte özgürlüklerimiz paramparça oluyor, zira hem virüse hem devlete bağımlıyız... Fakat ekolojik değişimle birlikte, bugünkünden farklı olarak, özgürlüklerimizin alanını yeniden yapılandırmamıza yol açacak bir bağımlılık mantığını yeniden öğrenmemiz gerekecek. Fakat siyasi tarihimiz bizi oraya ulaştıramaz. Bu arada devlet de henüz bize böyle büyük şeyleri dayatacak durumda değil.

İklim sorunlarına yanıt olarak 1789'daki gibi bir şikâyetler defteri hazırlanmasını savunuyorsunuz. İklim sorunlarının yarattığı büyük sorun çeşitliliği karşısında iyimser şekilde böyle bir çözüm önererek yanlış yapmıyor musunuz?

Ekolojik kriz sorununu Covid-19 krizine karşı uyguladınız gibi birkaç hafta çalışmayı durdurarak ortadan kaldıramazsınız. Eğer devlet ekoloji alanında sağlık krizi için olduğu kadar güçlü önlemler alma meşruiyetine sahip değilse, bunun sebebi sağlık sektörüne karşılık gelen bir sivil toplum hareketinin aktif olmamasıdır. Bununla yüzleşmek, iyimser veya kötümser olmak değil, bahse girmektir, kabul ediyorum: Bu konuda eksik olan bir toplumu ekoloji ve iklimsel sorular etrafında yeniden yapılandırmaya çalışmak gerekir. Sarı Yeleklilerin zamanında ortaya çıkan şey buydu: Olağanüstü bir tepki hareketiydi, ancak herhangi bir şikâyetimiz resmen oluşmadı. Bu nedenle, ekolojik değişimlere yanıt bulması için devletten bunu talep etmeye geldik ve gördük ki bunu yapacak düzeyde değil. Ayrıca milyonlarca Sarı Yeleği bir araya getiren yine bir şikâyet temelinde "Macron istifa!" ve "vatandaşların referandumu" talebiydi.

Şikâyet defterleri bu kriterleri yeniden oluşturmanın bir yolu mu?

Bu, elli yıl boyunca ekolojiyi felç eden soruna bir yanıt: Sorular o kadar büyük ki, bireyler bu sorunlar karşısında tamamen kaybolmuş hissediyorlar. İnsanlardan gelişmiş bir hassasiyetle aldıkları

pozisyonların ayrıntılarına girmelerini istemelisiniz. **Bu, insanları dünyanın durumunu açıklamak için devlete veya buluta bakmak yerine şu soruya geri dönmeye yönlendirir: Neye güveniyoruz?**

Bu alıştırmadan ortaya çıkacak yeni sosyal sınıflar neye benzeyebilir?

1960'larda, zaten sıcak bir şekilde tartışılmış olsalar bile, *bu sınıf ilişkilerindeki işleyiş* ortaya kondu. Bu nedenle sınıfları artık endüstriyel toplumları karakterize eden konumlarına yani üretim sürecindeki bireylerin durumuna göre değil, temel ihtiyaçlarını karşılamalarına bağlı oldukları bölgelere göre yeniden oluşturmak gerekir. **Ben buna, gelecekteki politik çizginin örgütlenmesi için gerekli olan sınıf çatışmalarının ortaya çıkmasına izin verecek olan "coğrafik sosyal sınıflar" diyorum.** Herkesin tüketim seviyelerine göre "*yer üstünde*" yaşayarak yaşam koşullarını yok eden diğer sınıflara ve petrol veya doğal kaynakların, yaşam biçimlerini imha ettiği ekosistemlerin bozulması durumlarına karşı savaşa girdiklerini anlamalarına olanak sağlayan "**coğrafik sosyal sınıf**" bilinci inşa etmeliyiz. Bu, yalnızca üzerinde anlaştığımız şeyi adlandırabilirsek, yani bir çatışma çizgisi oluşturabilirsek olur.

(1) 1789 Devrimi'nde listelenen şikâyetlerdir.

Bu söyleşinin orijinali La Libération'da yayınlanmıştır.
(Çeviren: Nurullah Yıldız)

Bruno Latour

Thibaut Sardier- *La Liberation*

<https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya-forum/2020/05/16/iklimsel-degisiklikler-pandemiden-daha-yogun-olacak/>